

ეკონომიკის საფუძვლები

ეკონომიკური სისტემების ზოგადი
დახასიათება

შესავალი

მშპ და მშპ ერთ სულ მოსახლეზე სხვა და სხვა ქვეყნებში

2003 წელს საქართველოს მშპ იყო 4 მილიარდი დოლარი

2011 წელს კი – 13.8 მილიარდი დოლარი

მშპ ერთ სულ მოსახლეზე 2003 წელს იყო – 920 დოლარი, ხოლო 2011 წელს – 3100 დოლარი

TABLE 5.1 The 15 Largest Countries Ranked by GDP (2003)

Rank	Country	GDP (Billions of U.S. Dollars)	GDP per Capita (in U.S. Dollars)
1	United States	\$10,205	\$34,875
2	China	6,396	4,970
3	India	3,139	2,990
4	Japan	3,070	24,036
5	Germany	2,080	25,188
6	Russia	1,703	11,788
7	United Kingdom	1,544	26,045
8	France	1,540	25,663
9	Italy	1,329	22,924
10	Brazil	1,312	7,204
11	Indonesia	968	4,122
12	Canada	881	27,844
13	Spain	870	20,644
14	South Korea	835	17,597
15	Mexico	828	7,938

Source: Penn World Tables

შესავალი

- რას შევისწავლით დღეს?
  - რას ნიშნავს მშპ და როგორ ითვლიან მას
  - მშპ–ს რაოდენობას და მშპ–ს ზრდის ტემპს შორის განსხვავება
  - ნომინალურ და რეალურ მშპ–ს შორის განსხვავება.
  - მშპ–თან დაკავშირებული პრობლემები
  - რა არის ინფლაცია, როგორ უნდა დავთვალოთ ინფლაცია?
  - რა არის უმუშევრობა, როგორ უნდა დავთვალოთ უმუშევრობა?

რა არის მშპ?

- *მთლიანი შიდა პროდუქტი* (მშპ)— წლის განმავლობაში ქვეყნის შიგნით წარმოებული საბოლოო პროდუქციის საბაზრო ღირებულება
- *მშპ ერთ სულ მოსახლეზე* არის მშპ გაყოფილი ქვეყნის მოსახლეობის რაოდენობაზე.

რა არის მშპ?

- მშპ არის საბაზრო ღირებულება...
  - ორი პრობლემა:
    - როგორ დავაჯამოთ გასხვაებული პროდუქტები და მომსახურებები?
    - ზოგიერთი პროდუქტი უფრო მნიშვნელოვანია; მაგ., 2 სახლის აშენება უფრო მნიშვნელოვანია ვიდრე 2 ველოსიპედის წარმოება
  - გამოსავალი: გაამრავლეთ საბოლოო პროდუქციის რაოდენობა შესაბამის საბაზრო ღირებულებაზე (ფასზე) და შემდეგ დააჯამეთ

რა არის მშპ?

- მშპ არის საბაზრო ღირებულება...
  - მაგალითი

წარმოებული ავტომობილების რაოდენობა – 12 მილიონი
ავტომობილის საბაზრო ფასი – 28 000 დოლარი

წარმოებული კომპიუტერების რაოდენობა – 20 მილიონი
კომპიუტერის საბაზრო ფასი – 1 000 დოლარი

მშპ = 28 000 * 12 მილიონი + 1 000 * 20 მილიონი = 356 მილიარდი

რა არის მშპ?

- ...საბოლოო პროდუქცია...
  - *შუალედური პროდუქციას* იყენებს ფირმები სხვა პროდუქციის სწარმოებლად
  - *საბოლოო პროდუქცია* არის პროდუქცია რომელსაც ყიდულობს მომხმარებელი მოხმარებისთვის
  - რათა თავიდან ავიცილოთ ორმაგი დაბეგვრა მხოლოდ საბოლოო პროდუქცია არის მშპ–ს ნაწილი

რა არის მშპ?

- ...წარმოება...
  - მშპ აღრიცხავს წარმოებას
  - გამოყენებული საქონლის ხელახალი გაყიდვა მშპ–ს ნაწილი არ არის
  - ასევე, მშპ–ში არ შედის ფინანსური აქტივების – აქციების, ობლიგაციების – ყიდვა–გაყიდვა
  - მაგრამ, მაგალითად, აქციების ყიდვა–გაყიდვი–გაყიდვით დაკავებული ბროკერების მომსახურების ფასი მშპ–ში აისახება

რა არის მშპ?

- ...ქვეყნის შიგნით...
  - მხოლოდ ქვეყნის შიგნით წარმოებული პროდუქცია აისახება მშპ-ში.
  - მაგალითები:
    - მექსიკაში ამერიკული ფირმის მიერ წარმოებული ავტომობილი აშშ-ს მშპ-ში არ შედის.
    - აშშ-ში იაპონური კომპანიის მიერ წარმოებული ავტომობილი აშშ-ს მშპ-ს ნაწილია.
  - *მეპ* (მთლიანი ეროვნული პროდუქტი) ქვეყნის რეზიდენტების მიერ წარმოებული პროდუქციის და მომსახურების საბაზრო ღირებულება

რა არის მშპ?

- ...წლის განმავლობაში.
- მშპ არის *ნაკადი*:
  - წლის განმავლობაში წარმოებული პროდუქცია
- აღნიშნულის საპირისპიროდ, ქვეყნის *სიმდიდრე არის* :
  - არის ქვეყნის აქტივები დროის კონკრეტულ მომენტში

ზრდის ტემპი

- მშპ–ს *ზრდის ტემპი გვიჩვენებს* რამდენად სწრაფად იზრდება ან მცირდება მშპ

$$\frac{\text{GDP}_{2005} - \text{GDP}_{2004}}{\text{GDP}_{2004}} \times 100$$

GDP - მშპ
მაგალითი

$$\frac{\$12,455 - \$11,712}{\$11,712} \times 100 = 6.34\%$$

ნომინალური და რეალური მშპ

- განმარტებები
  - *ნომინალური ცვლადები*, როგორც არის ნომინალური მშპ, არ ითვალისწინებს ცვლილებებს ფასებში.
  - *რეალური ცვლადები*, როგორც არის რეალური მშპ, ითვალისწინებს ცვლილებებს ფასებში.
- ეკონომისტებს უფრო მეტად რეალური მშპ აინტერესებთ, რადგან ის უკეთ გვიჩვენებს ეკონომიკის რაოდენობრივ ზრდას.

ნომინალური და რეალური მშპ

- მნიშვნელოვანია განვასხვავოთ
ნომინალური და *რეალური* მშპ

2005 GDP in 2005 Dollars = 2005 Prices × 2005 Quantities = \$12.4 trillion

1995 GDP in 1995 Dollars = 1995 Prices × 1995 Quantities = \$7.4 trillion

$$\begin{aligned} \text{ნომინალური} \\ \text{მშპ-ს ზრდა 1995 - 2005} &= \frac{12.4 - 7.4}{7.4} \times 100 = \\ &67.6\% \end{aligned}$$

ნომინალური და რეალური მშპ

- პრობლემა: ნომინალური მშპ ზრდის ტემპი მოიცავს როგორც რაოდენობების, ასევე ფასების ზრდას
- გამოსავალი: დავთვალოთ მშპ საბაზისო წლის ფასებში.

2005 GDP in 2005 Dollars = 2005 Prices × 2005 Quantities = \$12.4 trillion

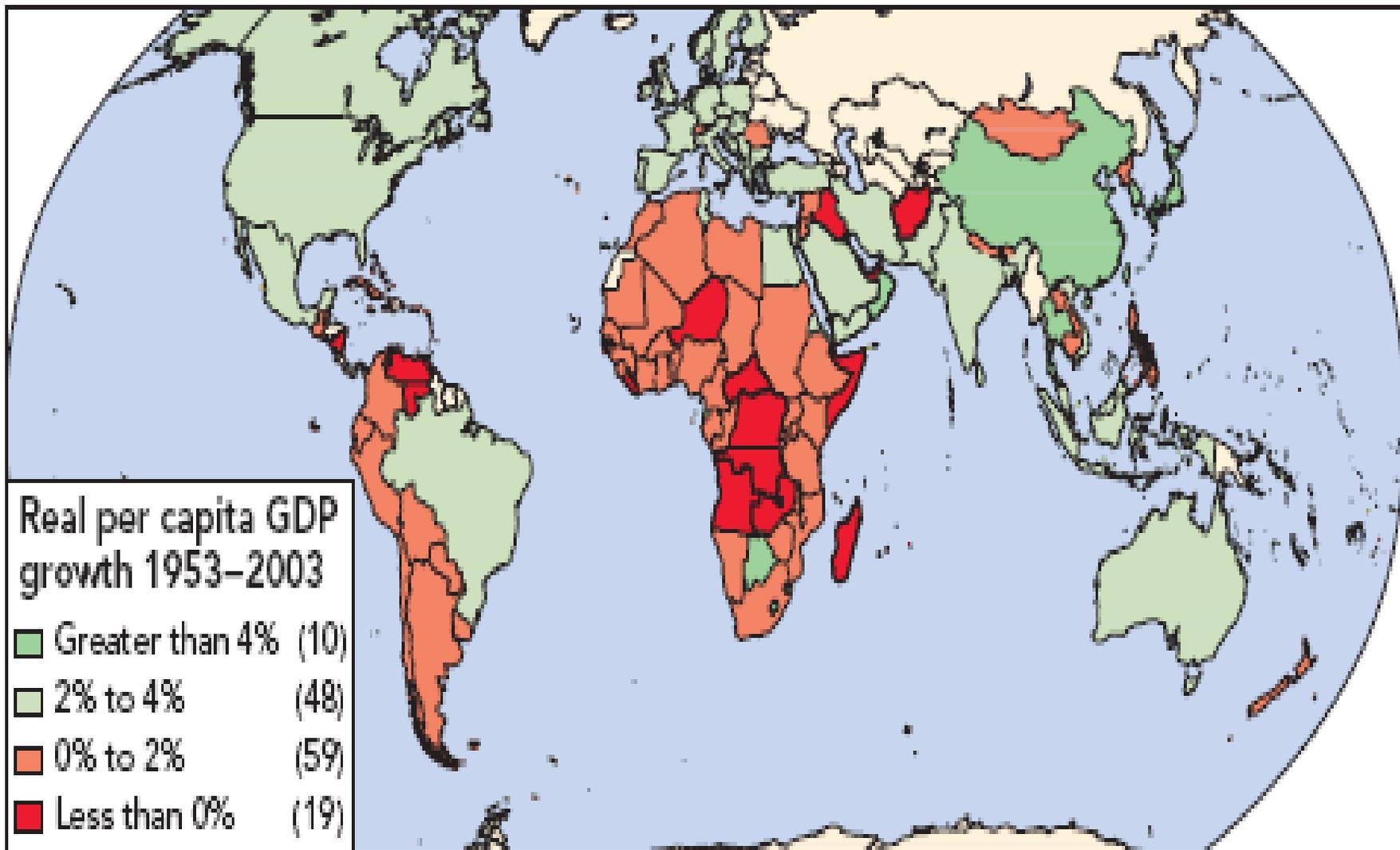
1995 GDP in 2005 Dollars = 2005 Prices × 1995 Quantities = \$9.0 trillion

$$\text{რეალური ზრდა}_{1995-2005} = \frac{12.4 - 9.0}{9.0} \times 100 = 37.8\%$$

- გამოვრიცხეთ ფასების ზრდის ეფექტი

ნომინალური და რეალური მშპ

- ერთ სულ მოსახლეზე რეალური მშპ-ს ზრდა

მშპ–ს დათვლის გზები

- მშპ–ს კომპონენტები
  - მშპ–ს დათვლის ორი გზა

1. ხარჯების მეთოდი:

$$Y = C + I + G + NX$$

2. შემოსავლების მეთოდი:

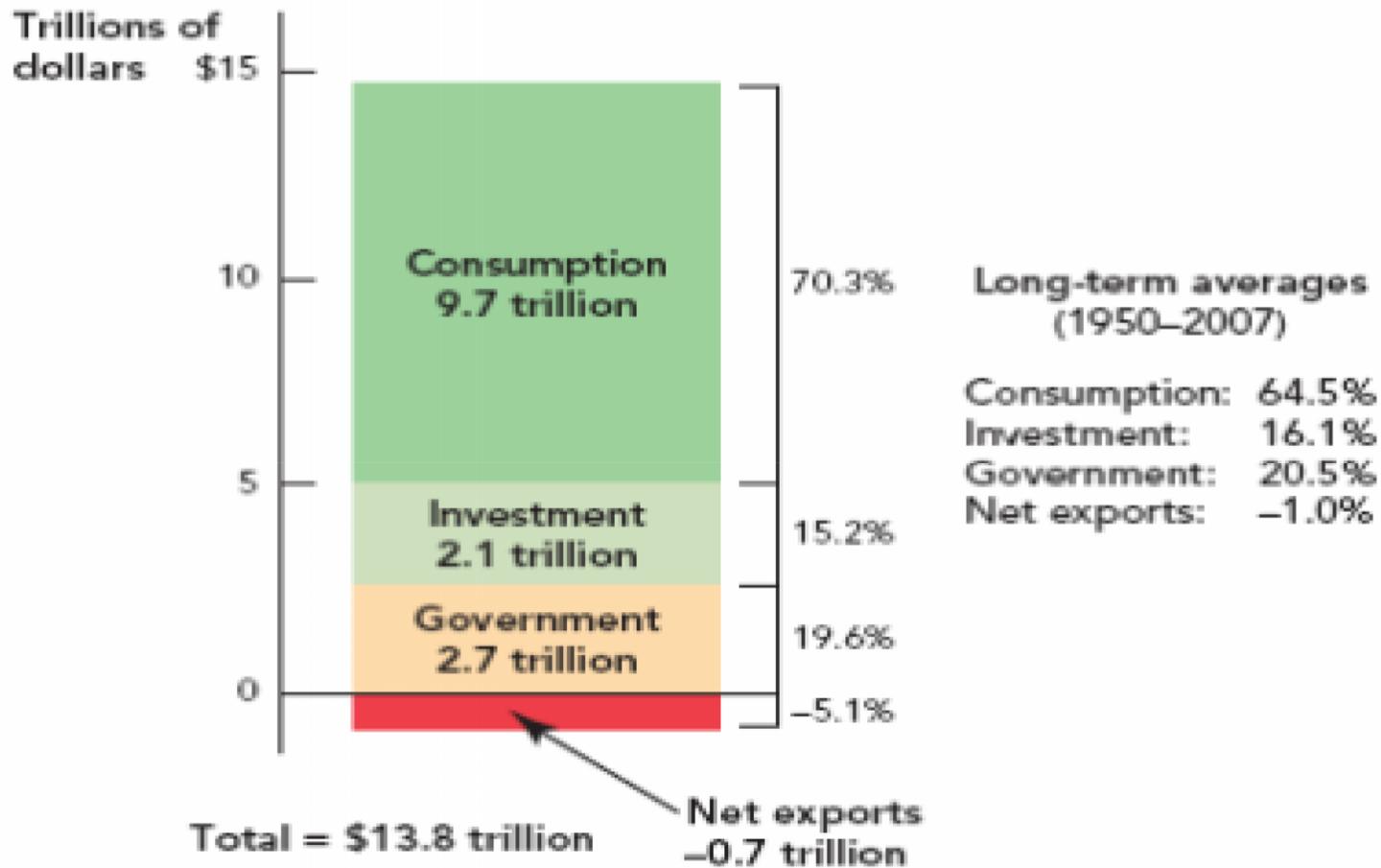
$$Y = \text{ხელოფასები} + \text{რენტა} + \text{სარგებელი} + \text{მოგება}$$

მშპ–ს დათვლის გზები

- ხარჯების მეთოდი
  - $Y = C + I + G + NX$
    - Y = ნომინალური მშპ
    - C = საოჯახო მეურნეობების მოხმარება
    - I = ინვესტიციები
    - G = სახელმწიფო შესყიდვები (ხარჯები)
(როგორ ფიქრობთ, პენსები შედის?)
    - NX = წმინდა ექსპორტი (ექსპორტს გამოკლებული იმპორტი)

მშპ-ს დათვლის გზები

U.S. GDP and Its Components, 2007

Source: Bureau of Economic Analysis

მშპ–ს დათვლის გზები

- *შემოსავლების მეთოდი:*

- როცა ფულს ვხარჯავთ, ის ვიღაცის შემოსავალია.
- ყველა შემოსავლის დაჯამებით ვღებულობთ მთლიან ხარჯებს, ანუ მშპ–ს.

$Y = \text{ხელფასები} + \text{რენტა} + \text{სარგებელი} + \text{მოგება}$

- დაიმახსოვრეთ: ყველა დახარჯული დოლარი არ არის მთლიანად სხვა ადამიანის შემოსავალი, გადასახადების გამო, მაგალითად

არის მშპ კეთილდღეობის კარგი საზომი?

- ბევრი საქონელი და მომსახურებაა რომლის საბაზრო ღირებულება არ ვიცით
  - მშპ *არ* შეიცავს *ჩრდილოვან ეკონომიკას*
    - არა-ლეგალურ საქმიანობას
  - მშპ *არ* შეიცავს *არა-საბაზრო წარმოებას*
    - ადგილი აქვს მაშინ როცა პროდუქცია ან მომსახურება იწარმოება მაგრამ ოფიციალური გადახდა არ ხდება.
      - მაგალითად: დიასახლისის შრომა სახლში, გლეხის მიერ საკუტარი მოხმარებისთვის მოყვანილი კარტოფილი

ინფლაცია

- **ინფლაცია:** ფასების საშუალო დონის ↑.
- გამოითვლება

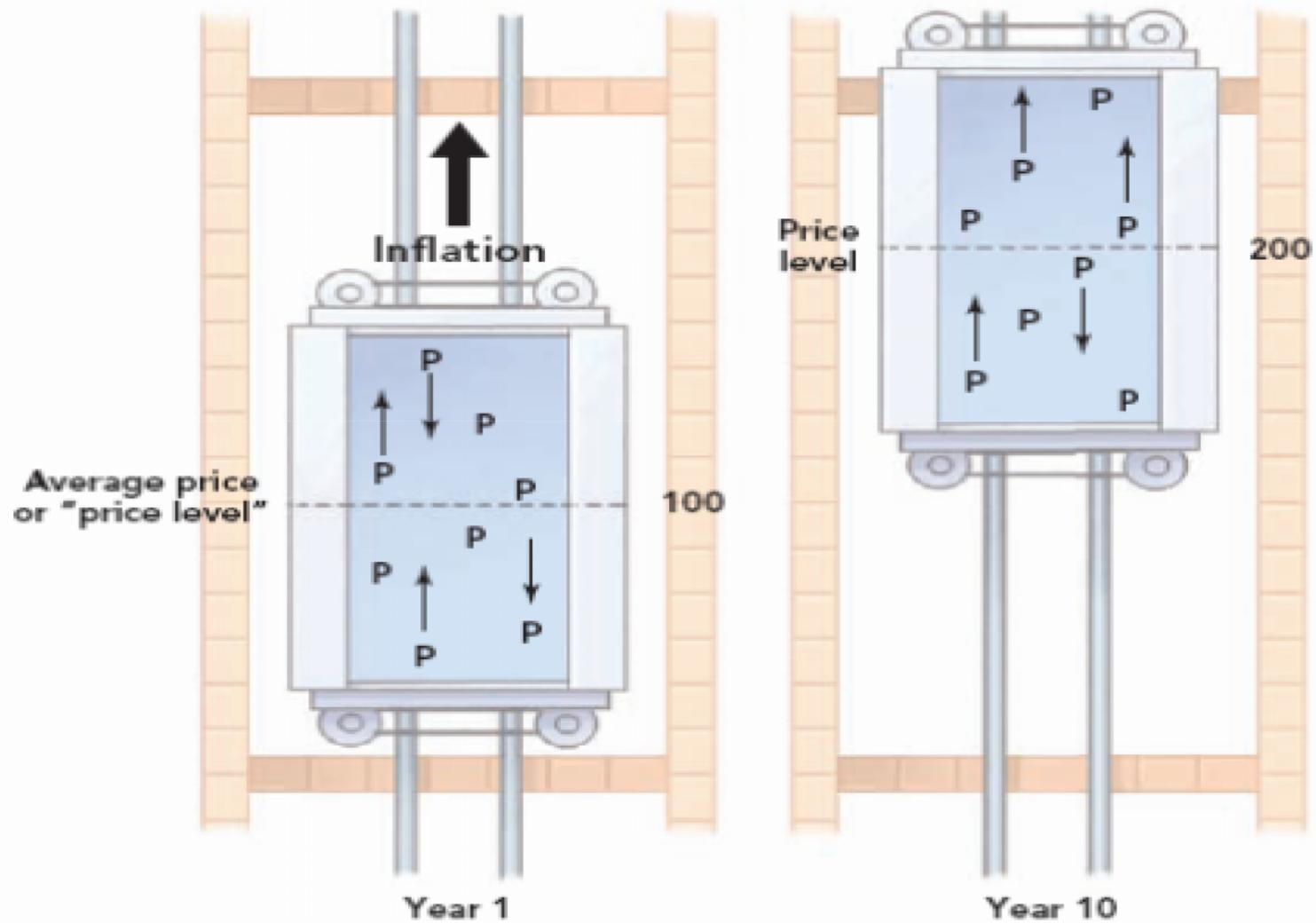
$$\frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \times 100$$

სადაც P_t ფასების საშუალო დონე t პერიოდში

- ფასების საშუალო დონის ზრდა
  - ზოგიერთი ფასი იზრდება, ზოგი კლებულობს

ინფლაცია

ფასების ინდექსები

- *ფასების ინდექსები გამოიყენება ინფლაციის გასაზომად*
  - ინდექსი ადარებს ფასების დონეს *საბაზისო წლის ფასებს*.
  - ინდექსი არის რიცხვი.
  - რამდენიმე ინდექსს იყენებენ
    - სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (CPI)
    - მწამროებლების ფასების ინდექსი (PPI)
    - მშპ–ს დეფლატორი

ფასების ინდექსი

1. *სამომხმარებლო ფასების ინდექსი CPI:*

ტიპიური მომხმარებლის მიერ შესყიდული პროდუქციების საშუალო ფასი

- ამერიკაში, 80 000 პროდუქტს მოიცავს

2. *მწარმოებლების ფასების ინდექსი (PPI):*

მწარმოებლების მიერ მიღებული საშუალო ფასები.

- მოიცავს როგორც შუალედურს, ასევე საბოლოო პროდუქციას.

3. *მშპ-ს დეფლატორი:* ზომავს ყველა საბოლოო პროდუქციის და მომსახურების საშუალო ფასებს

რეალური ფასების დათვლა

- CPI გამოყენებით ჩვენ შეგვიძლია დავთვალოთ *რეალური ფასები*
  - *რეალური ფასი* არის პროდუქტი რომელიც ითვალისწინებს ინფლაციის დონეს
    - მაგალითი:
      - 1982 წელს ბენზინი ღირდა \$1.25/გალ
      - 2006 წელს ბენზინი ღირდა \$2.50/გალ
      - CPI იყო 100 1982 წელს და 202 2006 წელს.
      - გაიზარდა თუ არა ბენზინის რეალური ფასი?

უმუშევრობა

- მოსახლეობა შეგვიძლია დავყოთ შემდეგ ჯგუფებად

მთლიანი მოსახლეობა

- 16 წლამდე ასაკის ან ინსტიტუციური მოსახლეობა
- არაინსტიტუციური მოსახლეობა
- სამუშაო ძალის გარეთ დარჩენილები
- სამუშაო ძალა
- დასაქმებულები
- უმუშევრები

უმუშევრობა

არაინსტიტუციური მოსახლეობა

სამუშაო ადგილს ეძებს
(სამუშაო ძალაში შედის)

სამუშაო ადგილს არ ეძებს
(სამუშაო ძალაში არ შედის)

შეთავაზებულ სამუშაო ადგილს
თანხმდება (დასაქმებული)

შეთავაზებულ სამუშაო ადგილს
არ თანხმდება (უმუშევარი)

უმუშევრობის დონე =
= უმუშევართა რაოდენობა / სამუშაო ძალა

უმუშევრობა

წელი	სამოქალაქო არაინსტიტუციური მოსახლეობა	სამოქალაქო სამუშაო ძალა	არაინსტიტუციური მოსახლეობის ხვედრითი წილი სამუშაო ძალაში	დასაქმებული სამოქალაქო მოსახლეობა	უმუშევართა რაოდენობა	უმუშევართა ხვედრითი წილი სამუშაო ძალაში	სამუშაო ძალის გარეთ	დასაქმებულთა ხვედრითი წილი არაინსტიტუციურ მოსახლეობაში
1950	104.995	62.208	59.2	58.918	3.288	5.3	42.787	56.1
1951	104.621	62.017	59.3	59.961	2.055	3.3	42.604	57.3
1952	105.231	62.138	59.0	60.250	1,883	3.0	43.093	57.3
1953	107.056	63.015	58.9	61.179	1,834	2.9	44.041	57.1
1954	108.321	63.643	58.8	60.109	3.532	5.5	44.678	55.5
1955	109.683	65.023	59.3	62.170	2.852	4.4	44.660	56.7
1956	110.954	66.552	60.0	63.799	2.750	4.1	44.402	57.5
1957	112.265	66.929	59.6	64.071	2.859	4.3	45.336	57.1
1958	113.818	67.39	59.5	630.36	4.602	6.8	46.088	55.4
1959	115.329	68.369	59.3	64.630	3.740	5.5	46.960	56.0